

Marktanalyse

Wholesale Fixed Access

Zienswijze van BCPA

m.b.t. het

ontwerpbesluit voor nationale consultatie

ACM/UIT/471320; ACM/17/019945

10 april 2018

BCPA (Business Communication Providers Alliance)
is een samenwerkingsverband tussen
BT Nederland N.V., COLT Technology Services B.V. en Verizon Nederland B.V.
op het gebied van regelgeving en toezicht in Nederland

1. Inleiding

1. BCPA maakt graag gebruik van de mogelijkheid om te reageren naar aanleiding van het op 27 februari jl. door ACM gepubliceerde ontwerpbesluit *Marktanalyse Wholesale Fixed Access*. Deze zienswijze is ingegeven door specifieke omstandigheden in Nederland en heeft uitsluitend betrekking op de concurrentiesituatie in de Nederlandse telecommarkt¹.
2. BCPA juicht de keuze van ACM om de markt voor wholesale fixed access ('WFA-markt') te reguleren toe. Er doen zich nog altijd mededingingsproblemen voor, in verschillende markten. *Two is not enough*.
3. Dit ontwerpbesluit staat om begrijpelijke redenen sterk in het teken van de consumentenmarkt, in het bijzonder de retailmarkt voor (bundels met) internettoegang. BCPA richt zijn vizier juist op de zakelijke markten. Grootzakelijke aanbieders zijn niet actief in de consumentenmarkt voor (bundels met) internettoegang. Zij zijn als aanbieder actief in (onder meer) de retailmarkt voor zakelijke netwerkdiensten ('ZND'). In die markt beschikt KPN over aanmerkelijke marktmacht en kan VodafoneZiggo niet tornen aan de AMM-positie van KPN. Van gezamenlijke marktmacht is hier geen sprake. Dit geldt ook voor de bovengelegen HK WBT/HL-markt², waar grootzakelijke aanbieders wholesalediensten inkopen. De WFA-markt, de HK WBT/HL-markt en de ZND-markt kennen een onderlinge samenhang. Het voorliggende WFA-besluit heeft implicaties voor de HK WBT/HL-markt en de ZND-markt. Deze markten zouden daarom in onderlinge samenhang moeten worden geanalyseerd.
4. BCPA steunt de analyse van ACM op hoofdlijnen. Naar verwachting zullen niet alle betrokken marktpartijen instemmen met de conclusie dat KPN en VodafoneZiggo gezamenlijk beschikken over AMM. De juridische houdbaarheid van deze conclusie zal waarschijnlijk worden aangevallen³. BCPA wijst erop dat de door ACM geconstateerde mededingingsproblemen in de ZND-markt los staan van de juridische houdbaarheid van de gezamenlijke AMM-aanwijzing. Dit betekent dat de problemen in de ZND-markt hoe dan ook moeten worden geredigeerd, ook indien de gezamenlijke AMM-aanwijzing onverhoopt geen stand houdt.
5. In de volgende paragrafen komt het volgende aan de orde:

- *de samenhang tussen de WFA-markt, de ZND-markt en de HK WBT/HL-markt:*

Een oplossing van de mededingingsproblemen in de ZND-markt is niet alleen afhankelijk van regulering van de WFA-markt maar tevens van regulering van de HK WBT/HL-markt. Deze markten moeten gelijktijdig en in samenhang worden geanalyseerd.

- *de afbakening van de retailmarkt voor internettoegang:*

BCPA meent dat ACM een onderscheid moet aanbrengen tussen internettoegang voor consumenten en internettoegang voor grootzakelijke gebruikers;

- *de afbakening van de wholesalemarkt:*

BCPA bepleit aanvullend onderzoek naar de overlap tussen ODF-access (FttO) en ODF-access (FttH) dat kan leiden tot opname van ODF-access (FttO) in een bredere WFA-markt;

- *potentiële mededingingsproblemen:*

BCPA bepleit het behoud van de ND-5 verplichting tussen de WFA-markt en de ZND-markt;

- *de toegangsverplichting voor VodafoneZiggo:*

BCPA bepleit een verplicht wholesale-aanbod dat uitsluitend bestaat uit internettoegang alsmede opname van een layer 2 toegangsverplichting.

Tenslotte zal BCPA toelichten waarop het *Verbrede Vrijwillige Aanbod* van KPN naar zijn oordeel niet toereikend is.

2. Samenhang met de HK WBT/HL- en de ZND-markt

6. Als gezegd beoordeelt BCPA het voorliggende ontwerpbesluit met name vanuit zijn zorg met betrekking tot de concurrentie-omstandigheden in de ZND- en de HK WBT/HL-markt. Marktpartijen die actief zijn in de ZND-markt zijn afhankelijk van gereguleerde wholesalediensten in zowel de WFA-markt als de HK WBT/HL-markt. Hoewel grootzakelijke aanbieders hun wholesalediensten in hoofdzaak inkopen in de HK WBT/HL-markt is de WFA-markt voor hen eveneens van belang. Naast het feit dat zij nog altijd diensten afnemen op een aantal MDF-locaties fungeren WFA-diensten als bouwsteen voor HK WBT/HL-diensten.
7. Een oplossing van de mededingingsproblemen in de ZND-markt is niet alleen afhankelijk van regulering van de WFA-markt maar tevens van regulering van de HK WBT/HL-markt. In de HK WBT/HL-markt is geen sprake van daadwerkelijke mededinging. Voor de ontwikkeling van de ZND-markt is van belang dat alle bovenliggende wholesale-markten goed functioneren zodat meerdere alternatieven (kunnen) ontstaan voor het aanbod van KPN. Al deze markten moeten daarom gelijktijdig en in samenhang worden geanalyseerd. De Europese Commissie heeft eerder gepleit⁴ voor het tegelijkertijd evalueren van onderling verbonden markten (in casu markten 3a, 3b en 4). BCPA steunt deze suggestie.

8. In een gelijktijdige analyse dienen ook de volgende vragen aan de orde komen waarop tegenstrijdige antwoorden de ronde doen:
  - is het voor het oplossen van problemen in de ZND-markt voldoende om uitsluitend markt 4 te reguleren en niet markt 3a, zoals KPN heeft gesteld⁵?
  - is het voor het oplossen van problemen in de ZND-markt voldoende dat markt 3a wordt gereguleerd, en niet markt 4, zoals de Europese Commissie kennelijk meent⁶.
9. Het antwoord van BCPA luidt in beide gevallen ontkennend: beide wholesalemarkten dienen gereguleerd te worden. Markt 3a moet worden gereguleerd, zowel vanwege zijn zelfstandige betekenis (vgl. randnummer 25) als vanwege het feit dat producten in deze markt inputs zijn voor producten in markt 4. Markt 4 moet worden gereguleerd zo lang er geen alternatieven voor het huidige gereguleerde HK WBT/HL-aanbod via VULA beschikbaar zijn (vgl. randnummer 37).
10. Een samenhangende analyse biedt het beste zicht op een oplossing voor de problemen in genoemde markten. Ook de kwaliteit en de juridische houdbaarheid van de verschillende besluiten is hiermee gediend.

3. Analyse retailmarkten

11. BCPA merkt in de eerste plaats op dat ACM grondig onderzoek heeft verricht en heeft laten verrichten naar de rol die open VPN's spelen in de ZND-markt. BCPA heeft aan dit onderzoek niets toe te voegen. BCPA is het eens met de conclusie van ACM dat open VPN's niet tot de ZND-markt behoren. BCPA is met ACM van mening dat open VPN's eerder een aanvulling zijn voor zakelijke netwerkdiensten dan een alternatief.
12. BCPA zet wel vraagtekens bij de afbakening van de retailmarkt voor (bundels met) internettoegang. ACM maakt ten onrechte geen nader onderscheid tussen internettoegang voor consumenten en internettoegang voor grootzakelijke eindgebruikers. Volgens ACM is dit niet nodig omdat het maken van een onderscheid een verwaarloosbaar effect zou hebben op de beoordeling van de concurrentiesituatie.
13. BCPA meent dat bedoeld onderscheid wel moet worden gemaakt. Het maken van onderscheid heeft naar ons oordeel niet slechts een verwaarloosbaar effect op de concurrentiesituatie. Het maken van onderscheid zou ertoe leiden dat internettoegang voor grootzakelijke gebruikers als een separate markt wordt afgebakend of in een andere, reeds afgebakende markt, wordt ondergebracht. Dit heeft gevolgen voor de op te leggen verplichtingen, die vanwege verschillen in concurrentieomstandigheden per markt kunnen verschillen. Hier komen wij later, bij de bespreking van de ND-5 verplichting, op terug.
14. ACM heeft naar het oordeel van BCPA onvoldoende onderzoek gedaan naar de verschillende kenmerken van internettoegang voor consumenten en internettoegang voor grootzakelijke eindgebruikers. De analyse van de relevante productmarkt is volledig

gericht op consumenten. De twee studies van Blauw, waar de analyse van ACM in sterke mate op leunt, betreffen louter consumentenonderzoek. ACM gaat er voetstoots vanuit dat de toegenomen internetsnelheden en verbeterde SLA's maken dat standaard internettoegang ook geschikt is voor grootzakelijke eindgebruikers. Tegelijkertijd erkent ACM dat dit mogelijk niet geldt voor alle grootzakelijke eindgebruikers. Toch maakt ACM geen onderscheid.

15. BCPA wijst erop dat de internetdienstverlening aan de bovenkant van de markt samenvalt met andere zakelijke diensten. KPN⁷ signaleert dit eveneens. Grootzakelijke klanten nemen in de regel niet een op zichzelf staande internettoegangsdienst af. Zij maken in de regel gebruik van een bredere netwerkoplossing waarin toegang tot het internet is ingebed. Internettoegang wordt in zakelijke netwerken ingebed door gebruik te maken van *split tunnelling* technieken. Daarbij worden over het zelfde circuit meerdere kanalen geopend zodat het VPN en het internet via gescheiden kanalen toegankelijk zijn. Deze technieken worden steeds vaker gebruikt en waardoor de traditionele grenzen tussen VPN's en internettoegang zijn vervaagd. Grootzakelijke klanten stellen bovendien andere eisen aan hun internettoegang dan consumenten. Zakelijke gebruikers hebben behoefte aan een dienst waarbij de toegang tot internet slechts enkele specifieke bestemmingen omvat, bijvoorbeeld enkele belangrijke bedrijfsapplicaties die in de cloud worden uitgevoerd.
16. Dit onderscheid verdient nader onderzoek, zo meent ook de Europese Commissie. BCPA verwijst naar de Aanbeveling relevante markten, in de toelichting waarvan de Commissie heeft aanbevolen om een specifieke analyse van zowel de vraag- als aanbods substitutie uit te voeren⁸:

(...) the fact that business customers usually need higher levels of transmission capacity and quality of service assurances, with specifications being often customized to end-user's needs (...).

Therefore, NRAs should specifically analyse whether two retail products which would significantly differ in terms of quality of service levels, features and product characteristics such as (dedicated) capacity, availability, contention and the necessary or guaranteed repair times, could be regarded as substitutes from an end-user perspective.

The NRAs should also conduct a supply-side analysis to determine whether providers of mass-market services are capable of offering bespoke high-quality services within a short time period and without incurring significant additional costs. (Onderstrepingen toegevoegd.)

17. Volgens de Commissie is het aannemelijk dat sprake is van twee separate retailmarkten:

It seems likely that, based on such differences in demand and where mass-market providers are unable to easily switch to offering tailored business products, NRAs will find that there is no substitutability between these products. In such cases, NRAs should define two separate retail markets (...).

18. ACM heeft onvoldoende acht geslagen op deze aanbeveling van de Commissie.

19. Ecorys heeft in 2013 al opgemerkt dat er separate retailmarkten moeten worden afgebakend voor enerzijds standaarddiensten ten behoeve van de consumentenmarkt en anderzijds maatwerkdiensten ten behoeve van zakelijke gebruikers⁹:

We conclude that the different retail markets can be defined for mass-market broadband services and for bespoke (business grade) broadband services.

20. Uit het bovenstaande volgt dat er klemmende redenen zijn voor ACM om te onderzoeken of in Nederland inderdaad sprake is van een dergelijk onderscheid.
21. Uitgaande van onderscheiden markten kan de vraag worden gesteld of *business grade* maatwerk internettoegang voor corporate gebruikers als een separate internetmarkt moet worden beschouwd of niet. BCPA meent van niet: deze dienst maakt vermoedelijk deel uit van de ZND-markt.
22. BCPA vindt steun voor deze opvatting in het eerder door ACM gebruikte onderzoeksrapport van Roland Berger. Roland Berger beschreef de integratie van VPN en internet al in 2011¹⁰:

Op platformniveau vindt er steeds meer integratie plaats tussen VPN en internet; bij aankoop van een VPN-oplossing wordt internet meestal op hetzelfde platform meegebundeld (geïntegreerde aansluiting). Bedrijven zijn op zoek naar 'managed services' die hen ontlasten. VPN's kunnen in deze behoefte voorzien en daaroverheen bijvoorbeeld internettoegang verschaffen. Ook de services integratie beïnvloedt in toenemende mate de retailmarkt. Er vindt steeds meer bundeling van (telecom en ICT) diensten plaats om een totaal-oplossing te kunnen bieden.

23. Volgens Roland Berger werd in al 2011 60% van alle VPN's/huurlijnen geïntegreerd gebruikt voor het realiseren van internettoegang (of andersom) en nam de behoefte aan stand alone internettoegang af. BCPA vermoedt dat deze ontwikkeling intussen verder is toegenomen. ACM zou deze convergentie, en de gevolgen voor de marktafbakening, (beter) moeten onderzoeken.
24. Conclusie: ACM erkent dat standaard internettoegang niet altijd een geschikt alternatief vormt voor grootzakelijke klanten. Toch maakt ACM geen nader onderscheid omdat dit volgens ACM slechts een verwaarloosbaar effect zou hebben op de beoordeling van de concurrentiesituatie. BCPA betwist dat dit effect verwaarloosbaar is. Integendeel, het is wel degelijk van belang tot welke markt een bepaald product behoort, onder meer vanwege de op te leggen verplichtingen. ACM dient deze aanbeveling van de Commissie te volgen door dit onderscheid (beter) te onderzoeken. Uit dit onderzoek zal naar verwachting blijken dat sprake is van een zodanige verwevenheid met ZND-diensten dat dit type internettoegang onderdeel moet uitmaken van de ZND-markt.

4. Analyse wholesalemarkt

25. BCPA bevestigt dat MDF-access in de komende reguleringsperiode onverminderd van economisch belang blijft voor (sommige) partijen die zich richten op grootzakelijke eindgebruikers.
26. Wat betreft de vraag of ODF-access (FttO) tot de relevante markt behoort mist BCPA in het ontwerpbesluit aandacht voor de actuele omstandigheden in de zakelijke markt. Kennelijk gebruikt KPN in toenemende mate ODF-access (FttH) voor het doen van zakelijke aanbiedingen. Dit kan worden verklaard door het wegvallen van een afspraak tussen Reggefiber en KPN, op grond waarvan Reggefiber zich richtte op residentiële gebruikers en niet op zakelijke klanten. Deze afspraak is al enige tijd niet meer van kracht. Het ligt daarom voor de hand dat het aantal ODF-access (FttH)-aansluitingen voor zakelijke eindgebruikers is toegenomen. Met de volledige overname van Reggefiber door KPN ligt het voor de hand dat zakelijke klanten op FttH worden aangesloten als zij binnen de geografische reikwijdte van een FttH-netwerk liggen. Eerder onderzoek van ACM ten behoeve van het FttO besluit 2016 is inmiddels al weer drie jaar oud en moet worden afgestoft. BCPA roept ACM op om dit onderzoek te actualiseren en om gemotiveerd in te gaan op de vraag in hoeverre overlap bestaat tussen ODF-access (FttH) en ODF-access (FttO). Vervolgens moet de vraag worden beantwoord of ODF-access (FttO) een separate markt is dan wel onderdeel uitmaakt van een brede WFA-markt waarvan ook ODF-access (FttH) deel uitmaakt.

5. Dominantie-analyse

27. Het onderzoek van ACM wijst duidelijk op gezamenlijke AMM van KPN en Vodafone-Ziggo. Zoals gezegd in de inleiding zal de juridische houdbaarheid van deze conclusie waarschijnlijk worden aangevallen. Voor het geval die aanval onverhoopt succesvol is herhaalt BCPA dat de mededingingsproblemen in de ZND-markt de komende drie jaar zullen voortduren, gezamenlijke AMM of niet. De mededingingsproblemen in de ZND-markt moeten linksom of rechtsom worden geredieerd.

6. Potentiële mededingingsproblemen

28. BCPA is het grotendeels eens met de analyse van potentiële mededingingsproblemen. BCPA is het echter niet eens met de conclusie van ACM dat KPN geen prikkel heeft om marges uit te hollen door het hanteren van te lage retailtarieven in de ZND-markt. ACM veronderstelt dat een steeds groter gedeelte van producten die vallen binnen de ZND-markt worden gebaseerd op ongereguleerde diensten. ACM onderbouwt deze veronderstelling niet met empirische gegevens.

29. KPN zou volgens ACM, in tegenstelling tot drie jaar geleden, slechts een 'beperkte prikkel' hebben om in de ZND-markt marge-uitholling door middel van lage retailtarieven toe te passen. Het is BCPA niet duidelijk wat hier zou zijn veranderd de afgelopen drie jaar. Ook is ons niet duidelijk wat ACM bedoelt met een 'beperkte prikkel'. Beperkt of niet, KPN's prikkel om marges uit te hollen is niet verdwenen, ook niet volgens ACM.
30. BCPA meent dat de ND-5 test behouden moet blijven nu duidelijk is dat KPN nog steeds een prikkel heeft om marges uit te hollen. ACM toont niet aan dat deze prikkel is afgenomen.
31. Wij bespraken in paragraaf 3 van deze zienswijze dat het van belang is in welke retailmarkt internettoegang voor grootzakelijke gebruikers wordt ondergebracht. De ND-5 verplichting dient hier als voorbeeld: indien internettoegang voor grootzakelijke gebruikers wordt ondergebracht in de consumentenmarkt is er sowieso geen ND-5 verplichting van kracht. Indien dit product wordt ondergebracht in de ZND-markt is wel een ND-5 verplichting van kracht (mits ACM zich laat overtuigen dat de ND-5 verplichting in deze markt behouden moet blijven).

7. Verplichtingen

32. BCPA merkt op dat het openen van de kabel ook voor zakelijke aanbieders interessant kan zijn. ACM richt zich bij de invulling van verplichtingen voor VodafoneZiggo echter sterk op de consumentenmarkt. ACM wil het aanbieden van bundels, bestaande uit internet met televisie en/of telefonie, stimuleren. BCPA meent dat het daarnaast ook mogelijk zou moeten zijn om een wholesaledienst af te nemen die uitsluitend bestaat uit internettoegang. ACM motiveert niet duidelijk waarom ACM VodafoneZiggo niet op voorhand verplicht om een dergelijke wholesale-aanbod aan te bieden.
33. BCPA mist in het ontwerpbesluit aandacht voor de mogelijkheid van het opleggen van een layer 2-toegangsverplichting, die van belang kan zijn vanwege de grotere flexibiliteit die een dergelijke verplichting biedt aan afnemers. BCPA maakt uit het in opdracht van ACM opgesteld WIK rapport¹¹ op dat een layer 2 dienst mogelijk is:

(...) Communication based on the Layer 2 Ethernet protocol is not part of the standard, but technically feasible. There is an optional feature besides the DOCSIS standard without being part of it, called BSoD (Business Services over DOCSIS), which allows for dedicated bandwidth allocated to an end-customer communicating over the Layer 2 Ethernet protocol.

34. BCPA roept ACM op om het definitieve besluit op dit punt te verduidelijken.

8. Verbrede Vrijwillige Aanbod KPN

35. BCPA heeft met belangstelling kennis genomen van het *Verbrede Vrijwillige Aanbod* van KPN. BCPA constateert dat het aanbod is bedoeld als oplossing voor mededingingsproblemen in de retailmarkt voor (bundels met) internettoegang. De in BCPA samenwerkende aanbieders zijn, zoals hiervoor is toegelicht, niet actief in deze retailmarkt. KPN biedt geen oplossing voor de manifeste mededingingsproblemen in de markten waarin zij wel actief zijn.
36. In zijn huidige vorm is dit voorstel dus niet interessant voor grootzakelijke aanbieders. Het hoofdbestanddeel van het aanbod van KPN is het bestaande VULA-aanbod. Dit is uitgebreid met VULA op basis van FttH. De mededingingsproblemen die grootzakelijke aanbieders ondervinden worden niet opgelost met het bestaande VULA-aanbod of VULA op basis van FttH.
37. Voor grootzakelijke aanbieders is het, gezien hun afhankelijkheid van de beschikbaarheid van wholesalediensten in de WFA-markt en de HK WBT/HL-markt van belang dat deze markten beide worden gereguleerd. Het dereguleren van markt 4 is niet aan de orde zolang er geen VULA-aanbod ligt op basis waarvan alle bestaande wholesalediensten, die direct of indirect hun bestaan danken aan regulering van markt 4, daadwerkelijk worden gerepliceerd. Dit VULA-aanbod moet kwalificeren als een volledig equivalent, zowel wat betreft productkenmerken en prijs, als in termen van beschikbaarheid (dekking en toegangsniveau in het netwerk). Belangrijk is de actuele beschikbaarheid, zowel ten aanzien van de genoemde kenmerken als ten aanzien van levertijden. De beschikbaarheid mag op geen enkele wijze inferieur zijn aan de beschikbaarheid van het huidige gereguleerde aanbod.

9. Conclusie

38. Dit ontwerpbesluit van ACM geeft blijk van ambitie door het duopolie KPN/VodafoneZiggo te reguleren. BCPA steunt de analyse van ACM op hoofdlijnen en doet een aantal suggesties voor aanscherping van het (ontwerp)besluit. BCPA benadrukt dat regulering van de WFA-markt nodig is ter remediëring van de mededingingsproblemen in de ZND-markt en de HK WBT/HL-markt, ongeacht de situatie in de retailmarkt voor internettoegang en ongeacht de gezamenlijke AMM aanwijzing van KPN en VodafoneZiggo.

* * *

Noten

¹ De zienswijze wordt op onderdelen niet onderschreven door Verizon Nederland B.V.

² 'HK WBT/HL' staat voor hoge kwaliteit wholesale breedbandtoegang en wholesalehuurlijnen als gedefinieerd in het thans nog geldende HK WBT/HL-besluit van 28 december 2012. In deze zienswijze kan voor 'HK WBT/HL-markt' ook worden gelezen de markt voor hoogwaardige wholesaletoeegang zoals gedefinieerd in het genotificeerde, en nadien teruggetrokken, HWT-ontwerpbesluit van 10 januari 2017, alsmede markt 4 als bedoeld in de bijlage bij de *Aanbeveling van de Europese Commissie van 9 oktober 2014 (2014/710/EU) betreffende relevante producten- en dienstenmarkten in de elektronische communicatiesector* (PbEU 2014, L295, hierna: 'de Aanbeveling relevante markten')

³ Brief KPN aan ACM d.d. 27 februari 2018, kenmerk 2018-U-00013-RvB

⁴ Opmerkingen overeenkomstig artikel 7, lid 3, van Richtlijn 2002/21/EG, d.d. 28.7.2016, C(2016) 5039 final

⁵ Beroepsgrond 13 in het beroep van KPN tegen het Marktanalysebesluit ULL van ACM van 17 december 2015 houdt in dat ACM in aanvulling op de analyse van de ZND-markt ook een analyse had moeten maken van de HK WBT/HL-markt en had moeten beoordelen of de voorgenomen regulering op de markt voor ontbundelde toegang nog wel toegevoegde waarde zou hebben in aanwezig van regulering op de HK-WBT/HL-markt. KPN heeft gesteld dat als dat onderzoek wel was uitgevoerd, ACM had moeten concluderen dat ULL-regulering naast HK-WBT/HL-regulering nauwelijks of geen toegevoegde waarde meer zou hebben. Eventuele mededingingsproblemen die op de ZND-markt resteren of dreigen, kunnen volgens KPN zonodig — ook zonder ULL regulering — worden opgelost door continuering van de HK WBT/HL-regulering. Deze beroepsgrond is verworpen door het CBb.

⁶ Besluit van de Europese Commissie met betrekking tot zaak NL/2017/1960, Brussel, 10.2.2017 C(2017) 1095 final

⁷ Vgl. randnummer 1077 ontwerpbesluit WFA

⁸ Explanatory Note bij de Aanbeveling relevante markten, pagina 34

⁹ Ecorys, *Future electronic communications markets subject to ex-ante regulation*, 18 September 2013, pagina 134

¹⁰ *Prospectief onderzoek naar de marktontwikkelingen op het gebied van elektronische communicatie in de Nederlandse zakelijke markt*, Finaal rapport versie 22/04/2011, Onderzoek uitgevoerd door Roland Berger Strategy Consultants in opdracht van OPTA, april 2011, pagina 6

¹¹ WIK-Consult Report *Study into the current and future technological access options to all fixed telecommunication infrastructures in the Netherlands*, 30 juni 2017, pagina 42